

JAUNĀS PSIHOAKTĪVĀS VIELAS KĀ NOZIEGUMA PRIEKŠMETS *NEW PSYCHOACTIVE SUBSTANCES AS A CRIME OBJECT*

Arnīs Slesars,

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija,
OG34@inbox.lv, +371 27140173, Rēzekne, Latvija
Zinātniskā vadītāja: **Aija Jermacāne**, Mg.iur., docente

Abstract. *A new psychoactive substance is defined as a new narcotic or psychotropic drug, in pure form or in preparation, that is not controlled by the United Nations drug conventions (1961, 1971), but which may pose a public health threat comparable to that posed by substances listed in these conventions. The author researched and analyzed: 1. History of new psychoactive substances in Latvia; 2. Legislative approaches for restricting new psychoactive substances in Latvia; 3. Advantages and disadvantages of criminal liability against new psychoactive substances in Latvia.*

Keywords: *new psychoactive drugs, narcotic drugs, psychotropic drugs, drugs.*

Ievads

Mūsdienās narkotisko un psihotropo vielu lietošana ir attīstījusies par globālu problēmu, ar kuru cīnās lielākā daļa pasaules valstu. Turklāt narkotisko un psihotropo vielu klāsts ar katru gadu pieaug, bet konkrētāk – pieaug to atvasinājumu skaits. Tas ir galvenokārt saistīts ar peļņu, ko dod šo vielu realizācija.

Pētījuma mērķis ir izpētīt un analizēt jaunās psihoaktīvās vielas kā Krimināllikumā paredzētu nozieguma priekšmetu. Rezultātā Krimināllikumā tiesību normas, no kurām izriet kriminālatbildība par narkotiskām un psihotropām vielām, ir nepilnīgas.

Darba uzdevumi ir izpētīt un izvērtēt narkotisko, psihotropo un jauno psihoaktīvo vielu lietošanas apkarošanu no 19.gs. līdz mūsdienām, izvērtēt un sniegt atziņas par jauno psihoaktīvo vielu apkarošanu nacionālā un starptautiskā līmenī, izpētīt Krimināllikuma normu, kas paredz kriminālatbildību par jaunām psihoaktīvām vielām, ieviešanas un piemērošanas problemātikas.

Pētījumā izmantotas šādas zinātniski pētnieciskās metodes: 1. Analītiskā metode – analizēti normatīvie akti, no kuriem izriet kriminālatbildība par narkotiskām, psihotropām un jaunām psihoaktīvām vielām; 2. Gramatiskā metode – vērtēta gramatiskā sakarība terminam “jaunās psihoaktīvās vielas” izmantotajā literatūrā un normatīvajos aktos; 3. Salīdzinošā metode – pētīta narkotisko un psihotropo vielu kopsakarība ar jaunām psihoaktīvām vielām; 4. Semantiskā metode – izskaidroti normatīvajos aktos lietoti termini, piemēram, “narkotiskā viela” un “psihotropā viela”; 5. Sistēmiskā metode – pētītas Krimināllikuma normas, no kurām izriet kriminālatbildība par narkotiskām un psihotropām vielām; 6. Vēsturiskā metode – izpētīta vēsturiskā attīstība narkotiskām un psihotropām vielām, kā arī jaunām psihoaktīvām vielām; 7. Teleoloģiskā metode – izvērtēts, vai ir nepieciešams paredzēt kriminālatbildību par jaunām psihoaktīvām vielām.

Narkotisko un psihotropo vielu, kā arī jaunu psihoaktīvo vielu un to saturošo izstrādājumu izmantošanai un cilvēces rašanās vēsturei var vilkt paralēles, jo to pirmie veidojumi uz zemes ir parādījušies praktiski vienlaicīgi. Jau kopš seniem laikiem garšaugi, saknes, lapas, mizas un augi tiek izmantoti, lai mazinātu sāpes un novērstu dažādas slimības. Senākās vielas, kas tika izmantotas dziedniecībā, bija opijs (iegūst no miega magones), kokaīns (iegūst no kokas koka lapām) un kaņepes (iegūst no Indijas kaņepju ziedauga) (Formulary of narcotic drugs and psychotropic substances).

Narkomānijas sākums Latvijā ir saistāms ar laiku pēc Pirmā pasaules kara, kad Latvijā, tāpat kā citur pasaulē, narkotikas sāka lietot sāpju remdināšanai tiem karavīriem, kuri bija guvuši ievainojumus. Militārajā medicīnā plaši tika izmantots morfijs. Arī hipiju laiks Latvijā septiņdesmitajos gados ietekmēja narkotiku lietošanas pieaugumu (Formulary of narcotic drugs and psychotropic substances). Var secināt, ka narkotiskās un psihotropās un jaunas psihoaktīvās vielas cilvēcei ir darījušas gan labu, gan ļaunu. Problēmas sāka rasties no to nepareizas un

neatļautas lietošanas, kas pārāuga nenovēršama pataloģijā, kura rada draudus sabiedrībā arī mūsdienās.

Līdz pat 19.gs. beigām daudzos ģeogrāfiskos nostūros un kultūrās bija iespēja uzglabāt šīs garastāvokļu mainošās vielas noteiktos daudzumos. Atļautos daudzumos regulēja vietējās varas pārstāvji. Attīstoties ķīmijas tehnoloģijām, kļuva iespējams izveidot lielu daudzumu morfija un tā atvasinājumus, kā arī palielināt citu psihoaktīvo vielu atklāšanu. Šo vielu izplatīšanās notika ļoti strauji un pavisam vienkārši (What is a “narcotic” drug). Visvairāk to veicināja cilvēku savstarpējā komunikācija, transports, starptautiskā tirdzniecība, kura samazināja ģeogrāfiskā attāluma distanci un citas dabas radītas barjeras starp valstīm. Rezultātā radās tāda parādība kā narkomānija, kas kļuva par globālu problēmu.

Lai gan narkotiskās un psihotropās vielas pazina jau sen, cīņu ar tām sāka sākot ar 20.gs. Sabiedrība pavisam nopietni sāka raudzīties un meklēt risinājumus cīņā ar narkomāniju. Tieši tāpēc tika izstrādāti speciāli kontroles mehānismi, kas bija saistīti ar narkotisko un psihotropo vielu lietošanu un izplatīšanu gan vietējā, gan arī starptautiskajā mērogā (The Narcotic Drugs And Psychotropic Substances Act. 1985.). Aptuveni šajā pašā laikā tika izstrādātas pirmās ārstniecības metodes cīņā ar atkarību, ko izraisa šīs kaitīgās vielas. Protams, visas izstrādātās metodes nebija veiksmīgas, piemēram, personas, kurām bija atkarība no kokaīna, aizstāja to ar heroīnu, tas ir, ar citu narkotisko vielu, kā rezultātā ielīga jaunā atkarība.

20.gs. starptautiskā sabiedrībā nāca klajā ar pirmo starptautisko konvenciju izstrādi, kas bija narkotisko kontroļu sfērā. Konvencijās bija iekļauti aizliegto vielu saraksti, kas tika regulāri koriģēti, papildināti un rafinēti.

Cīņu ar aizliegtajām narkotiskajām un psihotropajām vielām iedala vairākos posmos.

Pirmais periods – līdz divdesmitā gadsimta pirmajai pusei, kad tika sasauktas komisijas, lai diskutētu par narkotiku apkarošanu un nonāktu pie vienota konsensa, kas izpaudās pirmo starptautisko līgumu izveidē, piemēram, 1912.g. Hāgā un 1925.g. Ženēvā tika pieņemta un parakstīta Starptautiskā Opija konvencija, kas bija pirmais starptautiskais narkotiku kontroles līgums (News project about opium.), 1931 g. izstrādāta konvencija, kura reglamentēja narkotisko vielu ražošanu un apgrozību, tādējādi nodrošinot narkotisko vielu izmantošanu tikai medicīniskiem un zinātniskiem mērķiem, 1946.g. Apvienoto Nāciju Organizācija (turpmāk – ANO) izveidoja speciālu komisiju cīņai pret narkotiskajām vielām.

Otrais periods asociējas ar divdesmitā gadsimta otro pusi, kad narkotiskās vielas tika nodalītas no psihotropām vielām un papildus tika izveidoti speciāli narkotisko un psihotropo vielu saraksti starptautiskajā līmenī 1961., 1971.gadā, kurās iekļāva visas kaitīgās vielas. Balstoties uz šīm konvencijām, Latvijas un citu valstu likumdevēji radīja definējumus narkotiskām un psihotropām vielām, saprotot ar tām visas vielas, kas ir iekļautas šajos sarakstos. Piemēram, 1961.g. pieņemta ANO Vienoto konvencija par narkotiskajām vielām, 1971.g. pieņemta ANO Vienoto konvencija par psihotropajām vielām (История появления наркомании).

Likumā „Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprites kārtību” tiek skaidrots, ka narkotiskā viela ir jebkura dabīga vai sintētiska viela, kas ir klasificēta atbilstoši 1961.gada 30.marta Vienotajai konvencijai par narkotiskajām vielām un 1972.gada Protokolam par grozījumiem 1961.gada 30.marta Vienotajā konvencijā par narkotiskajām vielām un iekļauta Latvijā kontrolējamo narkotisko vielu, psihotropo vielu un prekursoru sarakstos. Savukārt psihotropā viela ir jebkura dabīga vai sintētiska viela, kas ir klasificēta atbilstoši 1971.gada 21.februāra Konvencijai par psihotropajām vielām un iekļauta Latvijā kontrolējamo narkotisko vielu, psihotropo vielu un prekursoru sarakstos (Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprites kārtību).

Neskatoties uz to, ka narkotisko un psihotropo vielu aprites ierobežošana pēdējo 30 gadu laikā ir sarežģījusies, sāka parādīties tāds fenomens kā jaunās psihoaktīvās vielas. Šīs vielas ir pazīstamas ar nosaukumiem – vannas sāļi, legālās narkotikas, dizaineru narkotikas utt (Elliot. S, Evans, J., 2014).Pēc būtības tās ir tās pašas narkotiskās vielas, jo to lietošana rada līdzīgas kaitīgās sekas narkotiskām vai psihotropām vielām. Attīstoties mūsdienu tehnoloģijām, šīs vielas tiek izplatītas ar interneta starpniecību, kad, piemēram, tiek pārdotas vielas ar

uzrakstiem „nav paredzētas lietošanai cilvēkiem”, bet notiek tieši pretējais. Līdz ar to tiek apieti nacionālie un starptautiskie regulējumi narkotisko vielu apkarošanā, jo cilvēki sāk apzināti lietot vielas, kas nav viņiem domātas.

Nosaukt konkrētu laiku, kad sāka cīnīties ar jaunām psihoaktīvām vielām, nevar. Spriežot pēc pieejamajiem interneta resursos esošajiem rakstiem un publikācijām, var secināt, ka sevišķa uzmanība tām tikusi veltīta divdesmit pirmajā gadsimtā, piedēvējot tām vienotu definējumu – „jaunas psihoaktīvās vielas”, ko Eiropas Kopiena apstiprināja 2005.gadā.

Ar jēdzienu „jaunās psihoaktīvās vielas” apzīmē jaunas narkotiskās vai psihotropās vielas tīrā formā vai preparātā, kuras nav klasificētas nevienā no ANO konvencijām, bet kuras var radīt sabiedrības veselībai līdzvērtīgus draudus narkotiskajām un psihotropajām vielām (What is a “narcotic” drug). Likumā „Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprites kārtību” ir minēts nacionālais definējums jaunām psihoaktīvām vielām. Nacionālais definējums ir nedaudz izvērstāks par starptautisko definējumu, jo tas balstās ne tikai uz konkrētām konvencijām, bet arī uz konkrētiem sarakstiem.

Par „spais” jeb jaunām psihoaktīvām vielām sauc kaltētus augu izcelsmes maisījumus un augu vīrakus, kas tiek pārdoti krāsainos, dažāda izmēra iepakojumos (katrs sver 1-5 gramus). Augu maisījumiem tiek pievienoti aktīvi ķīmiski savienojumi – sintētiskie kanabinoīdi, kas rada spēcīgu narkotisko efektu. Smēķējamo augu maisījumu sastāvā ietilpst herbālās un sintētiskās sastāvdaļas. Pie herbālajām sastāvdaļām pieskaitāmi dažādi augi. Pagaidām pietiekamu pierādījumu par šo augu psihoaktīvo ietekmi uz cilvēka organismu vēl nav. Pie sintētiskajām sastāvdaļām pieder sintētiskie kanabinoīdi, kas ir psihoaktīvas vielas, kuras tiek pievienotas augu maisījumiem narkotiskā efekta panākšanai. Sintētiskie kanabinoīdi imitē delta - 9-tetrahidrokanabinola (THC) efektu, kas ir galvenais psihoaktīvais savienojums marihuānā (Sintētiskie kanabinoīdi). Darba autors secina, ka jauno psihoaktīvo vielu saraksts var krasi pieaugt, ja pētījumu rezultātā atklāsies, ka herbālās vielas rada līdzvērtīgus draudus cilvēka veselībai, līdzīgi, kā tas ir ar sintētiskajām sastāvdaļām. Turklāt tikai no sintētiskajām vielām vien jauno psihoaktīvo vielu skaits pēdējo gadu laikā ir krasi pieaudzis. Tāpēc starp medicīnas un tiesībsargājošām iestādēm ir nepieciešama ātra un efektīva sadarbība, lai laikus varētu sākt apkarot šīs kaitīgās vielas. Piemēram, ziņojot par personām, kurām ir veselības traucējumi sakarā ar aizliegtu vielu lietošanu. Papildus ir nepieciešams valdības un likumdevēja atbalsts, lai veiktu attiecīgās izmaiņas normatīvajos regulējumos.

Pēc Eurobarometer jeb aptaujas datiem par 2011.gadu Latvijā jaunu psihoaktīvo vielu izmēģināšana iedzīvotāju vidū bija salīdzinoši augsta, proti, tās bija pamēģinājuši 9% respondentu vecumā no 15 līdz 24 gadiem. Kā norādīts likumprojektā par jaunu psihoaktīvo vielu apkarošanu, tad kriminālatbildība par jaunu psihoaktīvo vielu apkarošanu būtiski atvieglotu to izplatības novēršanu valstī, kā arī tiktu aizstāvētas sabiedrības intereses kopumā, sekmējot tās drošību un veselību (Ķipēna K., 2002).

2013.gada 23.februārī stājās spēkā divi normatīvie akti – Grozījums likumā „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” un Ministru kabineta noteikumi Nr.843 „Grozījums Ministru kabineta 2005.gada 8.novembra noteikumos Nr.847 „Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem””, ar kuriem Latvijā šo kontrolējamo vielu sarakstos ieviestajai ģenēriskajai sistēmai tika noteikti vielu iedalījuma apmēri. Tādejādi vienlaikus tika aizliegts vairāk nekā 200 jaunu vielu (Likuma grozījumi un „legālo” narkotiku aprite). Atšķirībā no Lietuvas un citām Eiropas Savienības valstīm Latvijā ierobežojumi jaunām psihoaktīvām vielām sākās daudz vēlāk. Latvija attiecīgā laika periodā (pēc statistikas datiem) faktiski ieņēma otro vietu Eiropas Savienībā jauno psihoaktīvo vielu lietotāju vidū starp jauniešiem, tāpēc bija nepieciešama likumdevēja savlaicīga rīcība. Lietuvā jaunās psihoaktīvās vielas tika aizliegtas ar Veselības ministrijas rīkojumu salīdzinoši neilgā laika periodā. Savukārt Latvijā, lai ieviestu kriminālatbildību par jaunām psihoaktīvām vielām, bija nepieciešams ne tikai izpildvaras, bet arī likumdevēja atbalsts. Rezultātā situācija ar jauno psihoaktīvo vielu apkarošanu Latvijā pasliktinājās.

Kaut arī likumdevējs bija noteicis pagaidu aizliegumus jaunām psihoaktīvām vielām, tomēr to lietotāju skaits nesamazinājās. Par to liecināja gan tiesībsargājošo iestāžu dati, gan arī pieejamās ziņas masu medijos, gan arī tā sabiedrības daļa (atkarīgie, mirušie), kura jau bija zudusi. Piemēram, saskaņā ar Valsts policijas datiem laikposmā no 2013.gada 23.februāra līdz 30.septembrim Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes Ķīmisko ekspertīžu nodaļā kopā veiktas 350 jauno psihoaktīvo vielu ekspertīzes, no kurām 250 gadījumos atklātā viela nebija pakļauta kontrolei Latvijā.

2013.gada 17.oktobrī parādījās grozījumi likumā „Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgas aprites kārtību”, kur tika noteikts, ka ar Slimību profilakses un kontroles centra lēmumu uz laikposmu līdz 12 mēnešiem no lēmuma spēkā stāšanās dienas var aizliegt vai ierobežot tādu jaunu psihoaktīvu vielu vai tās saturošu izstrādājumu izgatavošanu, iegādāšanos, glabāšanu, pārvadāšanu, pārsūtīšanu vai izplatīšanu, kuras nav iekļautas Latvijā kontrolējamo narkotisko vielu, psihotropo vielu un prekursoru sarakstos un par kurām ir iegūta informācija no Eiropas Agrīnās brīdināšanas sistēmas vai saņemts tiesu ekspertīžu iestādes atzinums par jaunām psihoaktīvām vielām. Lēmums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tā publicēšanas oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis". Eiropas narkotiku un atkarību monitoringa centra mājas lapā ir pieejama informācija par kontroles ierobežojumiem attiecībā uz jaunām psihoaktīvām vielām. Pavisam jauno psihoaktīvo vielu regulējumi tiek iedalīti vairākās daļās, piemēram, izveidojot jaunu psihoaktīvo vielu likumus, kombinējot narkotisko un psihotropo vielu likumus ar jaunu psihoaktīvo vielu likumu, izveidojot vienotu narkotiku likumu un kombinējot narkotiku likumu ar citiem likumiem, kā arī ar atsevišķiem likumiem (Legal approaches to controlling new psychoactive substances).

Saeima 2014.gadā pieņēma grozījumus Krimināllikumā. Rezultātā Krimināllikumā tika ieviestas jaunas normas jeb 248.¹ pants (jaunu psihoaktīvu vielu neatļauta izgatavošana, iegādāšanās, glabāšana, pārvadāšana un pārsūtīšana realizācijas nolūkā un realizēšana), 248.² pants (jaunu psihoaktīvu vielu neatļauta izgatavošana, iegādāšanās, glabāšana, pārvadāšana, pārsūtīšana un jaunu psihoaktīvu vielu neatļauta lietošana), kā arī citi panti (Krimināllikuma 251., 252.p.) tika papildināti ar vēl vienu nozieguma priekšmetu – „jaunas psihoaktīvās vielas un tās saturošie izstrādājumi”.

Saeimas mājas lapā ir pieejama anotācija par grozījumiem Krimināllikumā, kā rezultātā tika ieviesta 248.¹ pants, kurš paredz kriminālatbildību par jaunu psihoaktīvo vielu vai to saturošu izstrādājumu neatļautu izgatavošanu, iegādāšanos, glabāšanu, pārvadāšanu un pārsūtīšanu realizācijas nolūkā un realizēšanu. Likumprojekts izstrādāts, lai novērstu situāciju valstī saistībā ar jauno psihoaktīvo vielu izplatību un noteiktu kriminālatbildību par jaunas psihoaktīvas vielas vai to saturoša izstrādājuma neatļautu izgatavošanu, iegādāšanos, glabāšanu, pārvadāšanu un pārsūtīšanu realizācijas nolūkā un realizēšanu (Anotācija par jaunām psihoaktīvām vielām).

Anotācijā ir deklarēts: jaunā psihoaktīvā viela ir jauna narkotiska vai psihotropa viela ir viela tīrā formā vai preparātā, ko nekontrolē atbilstoši 1961.gada ANO Konvencijai par narkotiskajām vielām vai 1971.gada ANO Konvencijai par psihotropajām vielām, bet kas var būt sabiedrības veselības apdraudējums, kurš salīdzināms ar minētajās konvencijās uzskaitīto vielu radīto apdraudējumu (Padomes Lēmums 2005/387/TI par informācijas apmaiņu, riska novērtējumu un kontroli attiecībā uz jaunām psihoaktīvām vielām).

Termina „jauna psihoaktīva viela” skaidrojums ir iekļauts likumā „Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprites kārtību”. Jauno psihoaktīvo vielu bīstamība ir apstākļi, ka tām ir iedarbības veidi gan uz cilvēka apziņu, gan sajūtām, gan rīcību. Lietojot šīs vielas, sekas var būt neprognozējamas – garīgās veselības pasliktināšanās, apziņas traucējumi, sirdsdarbības traucējumi, krampji, dzīvībai bīstamas traumas un nāve (Anotācija par jaunām psihoaktīvām vielām).

Secinājumi un priekšlikumi

Krimināllikuma 248.^{1.}, 248.² panta normu sastāvi praktiski neatšķiras no Krimināllikuma 253., 253.^{1.}, 253.² panta normas sastāviem, kas paredz kriminālatbildību par neatļautām darbībām ar narkotiskām un psihotropām vielām. Vienīgā atšķirība ir tajā, ka šajos pantos ir atšķirīgi noziedzīga nodarījuma priekšmeti. Tāpēc autors uzskata, ka likumdevējs pieļāva kļūdu, izveidojot atsevišķus pantus, kas paredz kriminālatbildību par darbībām ar jaunām psihoaktīvām vielām un tās saturošajiem izstrādājumiem. Tā vietā būtu bijis efektīvāk papildināt jau esošos pantus, kas paredz kriminālatbildību par narkotiskām un psihotropām vielām, ar vēl vienu nozieguma priekšmetu – jaunās psihoaktīvās vielas un to saturoši izstrādājumi.

Autors uzskata, ka ir nepieciešams veikt grozījumus likumā „Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprites kārtību”, nosakot šajā likumā jaunu psihoaktīvu vielu daudzumus, kas atbilst apmēram, līdz kuram daudzumi atzīstami par nelieliem, un apmērus, sākot ar kuru, daudzumi atzīstami par lieliem. Tas nepieciešams, lai varētu noteikt taisnīgu sodu par neatļautām darbībām ar šīm vielām. Piemēram, viena deva jauno psihoaktīvo vielu tiktu pielīdzināta nelielam apmēram. Savukārt, ja tiktu atklātas devas, kas ir simts reizes lielākas par vienu jauno psihoaktīvo vielu devu, tad tie jau būs lieli apmēri. Iepriekš minētais apmēru iedalījums ir analogisks narkotisko un psihotropo vielu iedalījumam, piemēram, viens grams izžāvētas marihuānas tiek pielīdzināts nelielam apmēram, bet simts gramī šīs pašas vielas atbilst jau lieliem apmēriem.

Eiropas Agrīnās brīdināšanas sistēma satur informāciju par jaunām psihoaktīvām vielām. Ar 2008.gada 8.novembra Ministru kabineta noteikumiem Nr.847 „Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem” tiek realizēta jauno psihoaktīvo vielu uzskaitē Latvijā. Izvērtējot iepriekš minēto sarakstu, secināms, ka tajā nav iekļautas visas vielas, kuras Latvijā atzītas par jaunām psihoaktīvām vielām ar Slimību profilakses un kontroles centra lēmumu, kā arī nav iekļautas visas jaunās psihoaktīvās vielas, kuras iekļautas Eiropas Agrīnās brīdināšanas sistēmā. Tas rada problēmas noziedzīga nodarījuma sastāva noteikšanā.

Kas attiecas uz jaunām psihoaktīvām vielām, tad Krimināllikuma 248.¹ panta un 248.² panta normās ir sastopamas nepilnības, ja tās salīdzina, piemēram, ar tām pašām normām, kuras regulē kriminālatbildību par neatļautām darbībām ar narkotiskām vai psihotropām vielām:

- 1) nav paredzēta kā kvalificējošā pazīme jauno psihoaktīvo vielu vai to izstrādājumu pārdošana publiskās vietās, piemēram, skolās, kafejnīcās;
- 2) nav noteikts apmērs, pēc kura iestājas kriminālatbildība par jauno psihoaktīvo vielu vai to izstrādājumu glabāšanu;
- 3) nav paredzēta, atsevišķi izdalīta kā kvalificējošā pazīme jauno psihoaktīvo vielu vai to izstrādājumu realizēšana nepilngadīgām personām.

Autors uzskata, ka normas, kas paredz kriminālatbildību par narkotiskajām un psihotropajām vielām, t.i., Krimināllikuma 253., 253.^{1.}, 253.² pantu nepieciešams papildināt ar nozieguma priekšmetu – jaunas psihoaktīvās vielas un tās saturoši izstrādājumi.

Autors uzskata, ka ir nepieciešams izslēgt no Krimināllikuma 248.^{1.}, 248.² pantus, jo tie ir nepilnīgi.

Bez tam Krimināllikuma XVIII nodaļā „Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu” nepieciešams izdarīt grozījumus 175.panta ceturtajā daļā, 176.panta trešajā daļā, 177.panta trešajā daļā un 179.panta trešajā daļā un papildināt ar noziegumu priekšmetu – jaunas psihoaktīvās vielas un tās saturoši izstrādājumi.

Vienlaikus darba autors uzskata, ka nepieciešams veikt grozījumus Krimināllikumā un paredzēt kriminālatbildību par apreibinošo vielu reklamēšanu masu saziņas līdzekļos vai citādā veidā, lai pēc iespējas vairāk samazinātu to personu skaitu, kas ne tikai jau tagad sirgst no atkarībām, bet arī tos, kas vēl par tādiem var kļūt, piemēram, jaunieši.

Pēc kopējām pazīmēm ir secināms, ka jaunās psihoaktīvās vielas ir tās pašas narkotiskās un psihotropās vielas. Tāpēc var izvirzīt sekojošu apgalvojumu, ja persona tiks aizturēta, veicot

neatļautas darbības ar jaunām psihoaktīvām vielām un narkotiskām un psihotropām, radīsies noziedzīgo nodarījumu ideālā kopība, jo prettiesiskās darbības tiks kvalificētas pēc diviem Krimināllikuma pantiem vienlaicīgi. Tādejādi autors uzskata, ka faktiski tiks pārkāpts dubultās sodāmības nepieļaujamības princips (*ne bis in idem*).

Darba autors uzskata, ka šī pētījuma mērķi ir sasniegti un uzdevumi izpildīti.

Izmantotā literatūra un avoti

Literatūra:

1. Anotācija par jaunām psihoaktīvām vielām [tiešsaiste]. LR Saeima, 2014. [atsauce 10.03.2015.]. Pieejas veids: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/7B2D3AE23A88F202C2257CAE003EBB36?OpenDocument>
2. Ķipēna K. Par narkomāniju Latvijas kriminologa skatījumā [tiešsaiste] Jurista Vārds, 09.04.2002. [atsauce 10.03.2015.]. [atsauce 10.03.2015.]. Pieejas veids: <http://www.juristavards.lv/doc.php?id=60979&show=true>
3. Likuma grozījumi un „legālo” narkotiku aprite [tiešsaiste]. Latvijas Portāls, 2013. [atsauce 10.03.2015.]. Pieejas veids: <http://m.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/259982-likuma-grozijumi-un-legalo-narkotiku-aprite>
4. A brief history of ‘new psychoactive substances’ [online]. Online library, 2011. [cited 10.03.2015.] Available from Internet: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/dta.319/pdf>
5. Elliot, S, Evans, J. A 3-year review of new psychoactive substances in casework [online]. Forensic Science International, 2014. [cited 10.03.2015.]. Available from Internet: [http://www.fsijournal.org/article/S0379-0738\(14\)00157-1/abstract](http://www.fsijournal.org/article/S0379-0738(14)00157-1/abstract)
6. Formulary of narcotic drugs and psychotropic substances [online]. Drug Administration and Control Authority (DACA) of Ethiopia, 2004 [cited 10.03.2015.]. Available from Internet: Legal approaches to controlling new psychoactive substances. 2014. Pieejams: <http://www.emcdda.europa.eu/topics/pods/controlling-new-psychoactive-substances>
7. News project about opium [online]. European Parliament, 2007. [cited 10.03.2015.] Available from Internet: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-390.526+02+DOC+PDF+V0/>
8. The Narcotic Drugs And Psychotropic Substances Act. 1985 [online]. Government of Rajasthan, 2014. [cited 10.03.2015.]. Available from Internet: <https://rajexcise.gov.in/Downloads/RSED/PDF/NARCOTIC-DRUGS-AND-PSYCHOTROPIC-SUBSTANCES-ACT.pdf>
9. What is a "narcotic" drug [online]. Druglibrary, 2012. [cited 10.03.2015.]. Available from Internet: http://www.druglibrary.org/gh/what_is_a_narcotic.htm
10. История появления наркомании [online]. Министерство внутренних дел Республики Беларусь, 2012. [cited 10.03.2015.]. Available from Internet: <http://mvd.gov.by/ru/main.aspx?guid=12931>

Normatīvie akti:

1. *Krimināllikums* [tiešsaiste]. LR 08.07.1998 likums. [atsauce 10.03.2015.]. Pieejas veids: <http://likumi.lv/doc.php?id=88966>
2. *Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprites kārtību* [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta 23.05.1996 noteikumi. [atsauce 05.02.2014.]. Pieejas veids: <http://likumi.lv/doc.php?id=40283>

Summary

Humans have used drugs for a long time period. Ever since ancient times, herbs, roots, leaves, bark and herbs are used to relieve pain and prevent various diseases. The oldest substance which was used in healing was opium, cocaine and cannabis. Over time, the use of certain narcotic drugs and psychotropic substances began to appear tempting side effects. For example, it was felt euphoria, joy, power and strength. Later, these substances developed into a big problem, which caused abuse or death.

The first international bans of narcotic and psychotropic substances appeared during the 20th century. To circumvent the law, people began to create narcotic and psychotropic substance analogues. As a result, narcotic and psychotropic substances developed in what were once known – „designer drugs”, „spice drugs”.

In 2005, The European Community adopted a new psychoactive substance definition. New psychoactive substance is defined as a new narcotic or psychotropic drug, in pure form or in preparation, that is not controlled by the United Nations drug conventions (1961, 1971), but which may pose a public health threat comparable to that posed by substances listed in these

conventions. On 9th of April, 2014, Latvian Parliament founded the national definition of new psychoactive substances which was similar to international definition.

Summarizing new psychoactive substance historical development in Latvia, statistics of new psychoactive substance uses and law making process, the author admitted that the new psychoactive substances caused very big concern to the public, until providing criminal liability. The main problem of new psychoactive substances in Latvia: 1) There isn't a list or a register, which includes all psychoactive substances; 2) There isn't a law cases against new psychoactive substances; 3) There are a legal gaps in national Criminal Law's 248.^{1.}, 248.² articles, which can cause a future problems in applying those previous article's; 4) There are a legal gaps in national Criminal Law's 175., 176., 177., 179 article's, which do not include new psychoactive substances as a special crime object.